

Με πόσους τρόπους συνδέονται οι προτάσεις;

Οι προτάσεις στα νέα ελληνικά, συνδέονται με τρεις τρόπους μεταξύ τους:

1. με ασύνδετο σχήμα
2. με παρατακτική σύνδεση
3. με υποτακτική σύνδεση

Τι είναι το ασύνδετο σχήμα;

Πολλές φορές, όταν μιλάμε και θέλουμε να μεταδώσουμε μια πληροφορία γρήγορα, λέμε τις προτάσεις τη μια αμέσως μετά την άλλη, π.χ.

[Ο Γιώργος πλύθηκε], [ντύθηκε].

Στο παράδειγμα υπάρχουν δύο προτάσεις, αφού υπάρχουν δύο ρήματα. Η κάθε πρόταση μπαίνει δίπλα στην άλλη. Δεν υπάρχει κάποια λέξη, κάποιος σύνδεσμος που να τις ενώνει. Χωρίζονται μεταξύ τους με **κόμμα**.

Αυτός ο τρόπος σύνδεσης λέγεται **ασύνδετο σχήμα**.

Ας δούμε περισσότερα παραδείγματα:

[Πήγαινε στο δωμάτιο], [άνοιξε την ντουλάπα], [πάρε το παντελόνι], [φόρέσέ το] κι έλα να σε δω.

Όπως παρατηρείς, οι τέσσερις προτάσεις είναι τοποθετημένες η μία δίπλα στην άλλη και χωρίζονται με **κόμμα**.

Έχουμε συνεπώς το σχήμα: **πρόταση, πρόταση, πρόταση, πρόταση**.

Συμπέρασμα: Στο **ασύνδετο σχήμα** οι προτάσεις δε συνδέονται μεταξύ τους με κάποιο σύνδεσμο· απλώς μπαίνει η μία δίπλα στην άλλη και χωρίζονται με **κόμμα**.

Τι είναι η παρατακτική σύνδεση;

Το προηγούμενο παράδειγμα [**Ο Γιώργος πλύθηκε**], [**ντύθηκε**] μπορούμε να το πούμε και με άλλο τρόπο, π.χ.

[**Ο Γιώργος πλύθηκε**] και [**ντύθηκε**].

Στο παράδειγμα υπάρχουν πάλι δύο προτάσεις. Η πρώτη όμως και η δεύτερη ενώνονται με το **και**. Συνδέονται δηλαδή με μια λέξη που λέγεται **σύνδεσμος**.

Ας δούμε περισσότερα παραδείγματα:

α. [**Ο Γιώργος ούτε πλύθηκε**] [**ούτε ντύθηκε**].

β. [**Δε θέλω τίποτα άλλο**] παρά [**να μ' αφήσεις ήσυχο**]

γ. [**Η θα μείνεις μόνος σου**] [**ή θα έρθεις μαζί μας**]

δ. [**Δεν είχε λεωφορείο εκείνη την ώρα**]· [**αναγκάστηκαν λοιπόν**] να γυρίσουν με ταξί

Στα παραπάνω παραδείγματα υπάρχουν από δύο προτάσεις. Στο α' παράδειγμα οι προτάσεις συνδέονται μεταξύ τους με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο **ούτε-ούτε**, στο β' με τον αντιθετικό **παρά**, στο γ' με τον διαχωριστικό **ή** και στο δ' με τον συμπερασματικό **λοιπόν**.

Συμπέρασμα: Στην παρατακτική σύνδεση οι προτάσεις **παρατάσσονται**, δηλ. μπαίνουν η μία δίπλα στην άλλη, **και συνδέονται μεταξύ τους με συνδέσμους**, τους **συμπλεκτικούς**,

τους **αντιθετικούς**, τους **διαχωριστικούς** και τους **συμπερασματικούς**, που με μια λέξη λέγονται **παρατακτικοί** σύνδεσμοι.

Συνεπώς στην παρατακτική σύνδεση έχουμε το σχήμα: **πρόταση παρατακτικός σύνδ. πρόταση παρατακτικός σύνδ. πρόταση**

Παρατακτικοί σύνδεσμοι είναι οι: α) συμπλεκτικοί, β) διαζευκτικοί ή διαχωριστικοί, γ) αντιθετικοί ή εναντιωματικοί, δ) συμπερασματικοί και ε) ο επεξηγηματικός δηλαδή.

Συμπλεκτικοί: και/κι, ούτε, μήτε (ουδέ, μηδέ σε παλαιότερα κείμενα)

Διαζευκτικοί ή διαχωριστικοί: ή, είτε

Αντιθετικοί: αν και, αλλά, μα, παρά, όμως, ωστόσο, ενώ, μολονότι, μόνο (που)

Συμπερασματικοί: λοιπόν, ώστε, άρα, επομένως, οπότε

Επεξηγηματικός: δηλαδή

Περισσότερα:

Στην παρατακτική σύνδεση ενώνονται **ισοδύναμες** προτάσεις, δηλαδή: **κύριες + κύριες ή δευτερεύουσες + δευτερεύουσες**

- κύρια + κύρια, π.χ. [Θα διαβάσω] **και** [θα κοιμηθώ].
- δευτερεύουσα + δευτερεύουσα, π.χ. Θέλω [να διαβάσω] **και** [να κοιμηθώ].

Τι είναι η υποτακτική σύνδεση;

Τα προηγούμενα παραδείγματα:

[Ο Γιώργος **πλύθηκε**], [ντύθηκε] ασύνδετο

[Ο Γιώργος **πλύθηκε**] **και** [ντύθηκε] παρατακτική σύνδεση

μπορούμε να τα πούμε και με τρίτο τρόπο, πιο σύνθετο, πιο ποικίλο, π.χ.

1 ^ο παράδειγμα	
Ο Γιώργος ντύθηκε	αφού είχε πλυθεί
	
1 ^η πρ.	2 ^η πρ.
κύρια	δευτερεύουσα

Στο παράδειγμα υπάρχουν πάλι οι δύο προτάσεις. Τώρα όμως τα πράγματα αλλάζουν. Οι δύο προτάσεις δεν είναι ισοδύναμες. Η πρόταση που «κουβαλάει» το κυρίως νόημα είναι η πρώτη: **[Ο Γιώργος ντύθηκε]**. Η δεύτερη πρόταση **[αφού είχε πλυθεί]** αρχίζει με τον υποτακτικό σύνδεσμο **αφού** και υποτάσσεται στην πρώτη. Η πρόταση **[Ο Γιώργος ντύθηκε]** είναι μια **κύρια** πρόταση και η πρόταση **[αφού είχε πλυθεί]** είναι μια **δευτερεύουσα** πρόταση.

Ας δούμε άλλο ένα παράδειγμα:

2 ^ο παράδειγμα	
Θέλω	να φάω
	
1 ^η πρ.	2 ^η πρ.

Στο παράδειγμα υπάρχουν πάλι οι δύο προτάσεις. Οι δύο προτάσεις δεν είναι ισοδύναμες. Η πρόταση που «κουβαλάει» το κυρίως νόημα είναι η πρώτη: **[Θέλω]**. Η δεύτερη πρόταση **[να φάω]** αρχίζει με τον υποτακτικό σύνδεσμο **να** και υποτάσσεται στην πρώτη. Η πρόταση **[Θέλω]** είναι μια **κύρια** πρόταση και η πρόταση **[να φάω]** είναι μια **δευτερεύουσα** πρόταση.

Ας δούμε άλλο ένα παράδειγμα:

3 ^ο παράδειγμα		
Θέλω	να φάω	να πιω
		
1 ^η πρ.	2 ^η πρ.	3 ^η πρ.

Στο παράδειγμα υπάρχουν τρεις προτάσεις. Η πρόταση που «κουβαλάει» το κυρίως νόημα είναι η πρώτη: **[Θέλω]**. Η δεύτερη πρόταση **[να φάω]** αρχίζει με τον υποτακτικό σύνδεσμο **να**, είναι δευτερεύουσα και υποτάσσεται στην πρώτη. Η τρίτη πρόταση **[να πιω]** αρχίζει με τον υποτακτικό σύνδεσμο **να**, είναι δευτερεύουσα και υποτάσσεται κι αυτή στην πρώτη. Η πρόταση **[Θέλω]** είναι μια **κύρια** πρόταση και οι προτάσεις **[να φάω]**, **[να πιω]** είναι **δευτερεύουσες** προτάσεις που υποτάσσονται και οι δύο στην κύρια.

Συμπέρασμα: Στην υποτακτική σύνδεση μια δευτερεύουσα πρόταση (δπ) **υποτάσσεται** σε μια κύρια πρόταση (κπ): οι προτάσεις **συνδέονται με τους υποτακτικούς συνδέσμους**.

Παρατήρηση: Στην υποτακτική σύνδεση υπάρχει η περίπτωση και δύο ή περισσότερες δευτερεύουσες προτάσεις (δπ) **να υποτάσσονται** στην ίδια κύρια πρόταση (κπ). (παράδειγμα 3.)

Ας δούμε άλλο ένα παράδειγμα, λίγο πιο περίπλοκο:

4 ^ο παράδειγμα		
Θέλω	να φάω	γιατί πεινάω
		
1 ^η πρ.	2 ^η πρ.	3 ^η πρ.

Στο παράδειγμα υπάρχουν τρεις προτάσεις. Η πρώτη **[Θέλω]** είναι η πρόταση που «κουβαλάει» το κυρίως νόημα, η **κύρια**. Η δεύτερη πρόταση **[να φάω]**, αρχίζει με τον υποτακτικό σύνδεσμο **να**, είναι **δευτερεύουσα**, υποτάσσεται στην πρώτη. Η τρίτη πρόταση **[γιατί πεινάω]**, αρχίζει με τον υποτακτικό σύνδεσμο **γιατί**, είναι κι αυτή **δευτερεύουσα**, δεν υποτάσσεται στην κύρια αλλά στην προηγούμενη **δευτερεύουσα [να φάω]**.

Ας δούμε ακόμη ένα παράδειγμα, το ίδιο περίπλοκο:

5 ^ο παράδειγμα			
Στενοχωρήθηκα,	όταν μου είπε	πως θέλει	να φύγει
1 ^η πρ.	2 ^η πρ.	3 ^η πρ.	4 ^η πρ.

Στο παράδειγμα υπάρχουν τέσσερις προτάσεις. Παρατηρώντας τις προτάσεις διαπιστώνουμε ότι η πρόταση που **δεν** αρχίζει με σύνδεσμο και που κουβαλάει το κυρίως νόημα είναι η πρώτη **[στενοχωρήθηκα]** και είναι η **κύρια**. Η δεύτερη πρόταση **[όταν μου είπε]** αρχίζει με τον υποτακτικό σύνδεσμο **όταν**, υποτάσσεται στην κύρια και είναι **δευτερεύουσα**. Η τρίτη πρόταση **[πως θέλει]** αρχίζει με τον υποτακτικό σύνδεσμο **πως**, είναι κι αυτή **δευτερεύουσα**, δεν υποτάσσεται όμως στην κύρια αλλά στην προηγούμενη **δευτερεύουσα [όταν μου είπε]**. Η τέταρτη πρόταση **[να φύγει]** αρχίζει με τον υποτακτικό σύνδεσμο **να**, είναι κι αυτή **δευτερεύουσα**, δεν υποτάσσεται στην κύρια αλλά στην προηγούμενη **δευτερεύουσα [πως θέλει]**.

Το παραπάνω παράδειγμα μπορούμε να το πούμε κι έτσι:

6 ^ο παράδειγμα			
Όταν μου είπε,	πως θέλει	να φύγει	στενοχωρήθηκα
1 ^η πρ.	2 ^η πρ.	3 ^η πρ.	4 ^η πρ.

Δεν αλλάζει κάτι. Απλώς άλλαξε η σειρά των προτάσεων. Εξακολουθεί η κύρια να είναι η [στενοχωρήθηκα] η δευτερεύουσα [όταν μου είπε,] υποτάσσεται στην κύρια, η δευτερεύουσα [πως θέλει] υποτάσσεται στη δευτερεύουσα [όταν μου είπε] και η δευτερεύουσα [να φύγει] υποτάσσεται στη δευτερεύουσα [πως θέλει].

Συμπέρασμα: Όταν έχουμε μια δευτερεύουσα πρόταση να υποτάσσεται σε μια κύρια πρόταση και μια άλλη δευτερεύουσα πρόταση να υποτάσσεται όχι στην κύρια αλλά στη δευτερεύουσα, τότε έχουμε **διαδοχική υπόταξη**.

Υποτακτικοί σύνδεσμοι είναι οι: α) παραχωρητικοί ή ενδοτικοί, β) χρονικοί, γ) τελικοί, δ) ειδικοί, ε) υποθετικοί, στ) ενδοιαστικοί ή διστακτικοί.

ΠΡΟΣΟΧΗ Για να μάθουμε να διακρίνουμε **εύκολα** αν η σύνδεση των προτάσεων είναι παρατακτική ή υποτακτική, θα πρέπει να **ξέρουμε** καλά τους συνδέσμους.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να εντοπίσεις το είδος της σύνδεσης μεταξύ των παρακάτω προτάσεων υπογράμμισε τη σωστή απάντηση

Θα πάρω το ποδήλατο και θα κάνω μια βόλτα.

ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική

Θα πάρω το ποδήλατο, για να κάνω μια βόλτα

ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική

Πήρα το ποδήλατο, έκανα μια βόλτα.

ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική

Θα κάνω ένα μπάνιο προτού φύγω.

ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική

Χαίρομαι πάρα πολύ, επειδή θα έρθει και η Ελένη μαζί μας.

ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική

Δεν είναι σωστό αλλά θα το κάνω.

ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική

Τη μια έβρεχε, την άλλη έβγαζε ήλιο.

Η ώρα πέρασε, άρα δε θα έρθει.

Ή θα παίξουμε όλοι μαζί ή θα δε θα παίξει κανένας.

Πήγε στο σπίτι του, γιατί λερώθηκε η μπλούζα του.

ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική

ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική

ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική

ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική

2. Να εντοπίσεις το είδος της σύνδεσης μεταξύ των παρακάτω προτάσεων υπογράμμισε τη σωστή απάντηση

Αν έρθεις μαζί μου, θα σου αγοράσω παγωτό.

Ούτε το είδα ούτε το άκουσα.

Σε παρακαλώ, έλα μαζί μου, μη με αφήνεις μόνο!

Νομίζω ότι δε θα έρθει κανείς.

Ενώ έβλεπα τηλεόραση, κτύπησε το κουδούνι.

Είναι προτιμότερο να πάμε όλοι μαζί.

Θα σου αγοράσω κινητό, όταν θα φέρεις καλούς βαθμούς!

Μιλάει τόσο δυνατά, ώστε μας ξεκούφανε όλους.

Όχι μόνο δε με άκουγε, αλλά με κορόιδευε κιόλας.

Έλα, έλα.

ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική

ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική

ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική

ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική

ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική

ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική

ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική

ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική

ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική

ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική

3. Να εντοπίσετε το είδος της σύνδεσης μεταξύ των παρακάτω προτάσεων υπογράμμισε τη σωστή απάντηση

1. — Καλώς ήρθες, παππού, πέρασε μέσα.
[ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική]
2. Να σου ψήσω ένα καφεδάκι ή προτιμάς ένα ουζάκι.
[ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική]
3. 1. — Ευχαριστώ, δε θέλω τίποτα.
[ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική]
4. — Δεν επιμένω, αφού δεν έχεις όρεξη.
[ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική]

5. Κάθισε αναπαυτικά, άπλωσε τα πόδια σου στον καναπέ, βγάλε και τα παπούτσια σου.
[ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική]
6. Πες μου τώρα πώς πέρασες στο χωριό.
[ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική]
7. — Καλά ήτανε, αν και δε βρήκα τους φίλους μου.
[ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική]
8. Ούτε ο Γιώργος ήταν εκεί ούτε έκανα κάτι μικροδουλειές.
[ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική]
9. Δε βοήθησε κι ο καιρός, γιατί έβρεχε συνέχεια.
[ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική]
10. Ελπίζω την επόμενη φορά να τα καταφέρω.
[ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική]

4. Να εντοπίσετε το είδος της σύνδεσης μεταξύ των παρακάτω προτάσεων

11. Σήμερα έχω τα γενέθλιά μου και θα κάνω πάρτι.
[ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική]
12. Κάλεσα τις αγαπημένες μου φίλες, όπως με καλούν κι εκείνες στα δικά τους γενέθλια.
[ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική]
13. Έγραψα τις προσκλήσεις και τις μοίρασα εδώ και μια βδομάδα.
[ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική]
14. Όλες μου υποσχέθηκαν ότι θα έρθουν.
[ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική]
15. Πλησίαζε η ώρα και καμιά τους δεν ερχόταν.
[ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική]
16. Άρχισα να ανησυχώ.
[ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική]
17. Κοιτούσα με αγωνία την ώρα, την ξανακοιτούσα!
[ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική]
18. Μήπως έπαθαν κάτι ή μήπως δε με θέλουν για φίλη τους.
[ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική]
19. Αυτά σκεφτόμουν, όταν κτύπησε το κουδούνι.
[ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική]
20. Οι πονηρές μου έκαναν έκπληξη και ήρθαν όλες μαζί.
[ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική]

5. Άσκηση στη διαδοχική υπόταξη

Στις παρακάτω περιόδους υπάρχουν μία κύρια πρόταση και δύο δευτερεύουσες. Βρες την κύρια πρόταση, την 1^η δευτερεύουσα που εξαρτάται από την κύρια και τη 2^η δευτερεύουσα που εξαρτάται από την 1^η δευτερεύουσα.

11η	Επειδή ξέχασα το κινητό, αναγκάστηκα να γυρίσω πίσω.
κύρια	
από την κ.	
από τη δ.	
12η	Μην ξεχάσεις να πάρεις το κασκόλ, γιατί κάνει κρύο.
κύρια	
από την κ.	
από τη δ.	
13η	Με φώναξε για να μου πει ότι δε δουλεύει το ασανσέρ.
κύρια	
από την κ.	
από τη δ.	
14η	Όταν ήρθε ο αδερφός μου να μου φέρει τα λεφτά εγώ είχα φύγει.
κύρια	
από την κ.	
από τη δ.	
15η	Πήγαμε στον κινηματογράφο να δούμε την ταινία που μου άρεσε.
κύρια	
από την κ.	
από τη δ.	
16η	Αν αποφασίσεις να μιλήσεις, ειδοποίησέ με.
κύρια	
από την κ.	
από τη δ.	
17η	Παρόλο που το είπα πολλές φορές κανείς δε θέλει να με ακούσει.
κύρια	
από την κ.	
από τη δ.	
18η	Το σπίτι που ονειρευόταν να αγοράσει, έπεσε από τον σεισμό!
κύρια	
από την κ.	
από τη δ.	
19η	Όποιος νομίζει ότι δε μου αρέσουν τα γλυκά, κάνει λάθος.
κύρια	
από την κ.	
από τη δ.	

20η	Ρώτησέ τον αν ξέρει που είναι το σπίτι της Ελένης.
κύρια	
από την κ.	
από τη δ.	